

„Niets op te mecken...”

*Hij, die zichzelf
overwint, is sterker dan die
een stad inneemt.*

KERSTVERHAAL DOOR JAN H. DE GROOT

MIKE BURCH voelde zich wonderlijk opgeruimd. Ondanks de druilige motregen en de kille wind, die van het Grote Meer kwam en de open weg van de papierfabriek naar de stad in blies, was zijn stap licht. Hij had vandaag geen behoefte met een kameraad op te lopen, hij vergat zelfs Joan Denison, de chefin van de telefooncentrale, te groeten, die hem passeerde in haar vuurrode, glimmende regenmantel op weg naar Draper & Draper Ltd., waar hij juist vandaan kwam. Hij moest toch even stil staan en omkijken naar de lichten van het grote vierkante gebouw in de vroeg vallende schemering van de late najaarsdag.

Daar was hij nou twee en twintig jaar werkzaam. Eerst vijf jaar bij de expeditie, toen voorman in de proefloods.

*

Mike hernam zijn weg naar de stad. Hij moest aanstonds niet zo intens aan het voorval denken, dat zijn hele gemoed in opschudding had gebracht, wilde hij veilig door het daverende verkeer thuis komen.

Mike Burch had wel het een en ander meegemaakt aan de fabriek, maar wat hem vandaag was overkomen, viel buiten de maat. Dat was te gek geweest om los te lopen. Waar zo'n ingenieur zich al niet dik om maakte. Blackie Dawson en Jim Anderson deden toch hun werk aan de machine perfect? Dat ze de laatste week geen bek tegen mekaar open deden moesten zij weten. Blackie, de kleine driftige stuipekop had opgespeeld tegen de lange Noor. Jim Anderson, stug als eikenhout, had hem de rug toegedraaid en was naar huis gegaan. Blackie loste hem af en Jim zou hem de volgende morgen weer aflossen. Zo ging dat jaren en zo zou dat nog wel een poosje voortgaan. Waarom hadden die twee eigenlijk mot gehad? Mike moest er weer aan denken. Jim had juist voor zijn aflossing ontdekt, dat een spie van de derde as was doorgesleten en kon uitvallen. Daar had hij Blackie op gewezen, die zou er een nieuwe as in moeten slaan. Dat was een werkje van niemendal, maar Blackie meende, dat Jim dat klusje speciaal voor hem had laten zitten en was uitgevaren als een jachthond tegen een ever.

Dat geschiedde een week geleden en sindsdien zwegen die twee tegen elkaar. Als ze wat weten wilden zochten ze het rapporten-boek op, dat op Mike's tafel lag en neusden er in naar aantekeningen over het verloop van de dag. Meestal stond daar in stevig potloodschrift vermeld: „Niets op te merken”. Jim had er, na de ruziedag, nog volledigheidshalve aan toegevoegd: „Spie, derde as, doorgesleten”.

Toen Mike gemerkt had, dat die twee kerels elkaar negeerden, riep hij ze bij zich. „Of ze kwa-

jongens waren,” had hij gevraagd, „of ze bij hoog en bij laag en bij dit en bij dat...” maar Blackie was naar de machine gegaan en Jim naar huis en niets veranderde.

*

En toen kwam Warden Sherwood bij hem. De ingenieur was nog maar enkele maanden geleden uit Europa gekomen. Hij had de leiding in een nieuw experiment. Dat beloofde iets bijzonders te worden. Het chemische middel, toegevoegd aan de pulp, versnelde het droogproces zodanig, dat de machine sneller kon draaien en de productie met 30% opliep. Dat was een serieus werk en de jongens moesten goed op elkaar ingespeeld zijn.

Blackie en Jim waren dat. Ze hadden het juiste gevoel in hun vingers. Ze verstonden de geheimzinnige taal van de ronkende droogtrommels en kenden de feilloze klopp van het machine-hart. Daar was niets aan veranderd sinds ze, nu een week geleden, net deden of ze lucht voor elkaar waren. De machine had het niet gemerkt, maar Sherwood wel.

„Wat is er met die twee, Mike?” had hij gevraagd. En Mike vertelde hem lachend hoe Jim en Blackie om niets ruzie hadden en bleven bokken.

„Ja, maar dat gaat toch niet, hier in de proefloods,” zei de ingenieur en lachte helemaal niet. Mike vond het niet de moeite waard er ernstig op in te gaan.

„t Zal wel overgaan, Sherwood,” had hij gezegd, „en als het niet overgaat, dan moeten de ezels dat zelf weten.”

Maar Warden Sherwood had gezegd, dat ze dat niet zelf hadden te weten; dat hem en de hele groep dat aanging. Een mens leeft niet als een eenling naast de ander. Ieder is op zijn naaste aangewezen. Hij, Sherwood, verdraaide het bij de voortzetting van zijn experimenten samen te werken met mensen, die elkaar niet verdragen konden, ook al waren ze stuk voor stuk onvervangbare schakels in de gehele productie-ketting.

„Hemel, Sherwood, waar maak je je druk om, je bent nog maar kort hier en ik moet je zeggen, dat we je allemaal een goed hart toedragen, maar als je langer hier was, zou je weten, dat er onder de 1600 man aan de fabriek, altijd wel karakters zijn die botsen. Bij de expeditie zijn er twee, die al vijftien jaar geen bek tegen elkaar opendoen.”

Dat had Mike geantwoord en Sherwood was ernstig geworden, heel ernstig en was met een lege pijp tussen zijn tanden weggelopen.

En juist vandaag, nog geen twee uur geleden, was dat wonderlijke geschied, waar Mike nog maar niet over uit kon. Het was eigenlijk te dwaas om los te lopen, dat een man als hij, die twee en twintig jaar met de arbeiders optrok en gewend was aan veel

onverschilligheid en grofheid, dat hij, Mike Burch, om zo'n wissewasje bijna liep te dansen van plezier.

Jim had vandaag het rapportenboek niet gehaald om er zijn hanepoten neer te zetten, die de bekende zin vertolkten: „Niets op te merken”.

Mike zou het geval ontgaan zijn, als hij toevallig Jim niet had zien staan, leunend tegen het hekwerk van de overloop, terwijl hij een sigaret stond te rollen. Dat was het gebaar van velen, die op het punt stonden te worden afgelost. Aanstonds buiten hadden ze het rolletje maar aan te steken en de rook diep te inhaleren.

Mike was even blijven staan en daar kwam de duivelse Blackie in zijn overall aangetippeld. Nee, hij ging niet naar het kantoortje om in het rapportenboek te neuzen. Hij zwaaide om de pulpbak heen en stapte recht langs de aanvoer-loopband. Toen stak hij even, bijna achteloos, een hand op en riep: „Hallo Jim.” Jim stak zijn sigaret in een mondhoek en klom langzaam de stalen treden af van de smalle machineladder. Toen stonden ze tegenover elkaar, de twee kerels.

„Niets op te merken, Jim?” toeterde Blackie boven het gezoem van de machine uit. Jim schudde z'n blonde kop. En toen zag Mike opeens een glimlach op het eikenhouten gezicht van de Noor. De sigaret in de mondhoek wipte plotseling als een sprinkhaan op en neer. Jim sprak dus, al kon Mike de woorden niet verstaan. Jim was nou eenmaal niet zo'n luidruchtig standje als Blackie. Maar hij antwoordde iets. Daar vergiste Mike zich niet in. Toen kwam die grote hand van Jim naar boven en die kleine zwarte machinemeester nam die aan en schudde hem langzaam. Niemand viel dat op. Alleen Mike Burch, de voorman, moest dat zien. Jim had zich al omgedraaid en Blackie zwiepte zich als een aap langs de ladder omhoog en begon op de overloop te fluiten of hij jarig was.

En nu liep Mike te grinniken door de natte slordige straat. Nee, er viel niets op te merken, helemaal niets. Alleen, twee kerels hadden weer wat tegen elkaar opgemerkt. En dat had Mike weer opgemerkt.

Gek, dubbel en dwars gek, dat hem dat zo'n plezier deed. Kop er af als Sherwood dat niet voor elkaar had gekregen. Maar nu moest Mike Burch oppassen, dat hij niet onder een auto kwam. Aanstonds in de bus kon hij weer verder denken over dat wissewasje, maar toen grinnikte hij dan ook weer voor zich heen.

*

Later hoorde Mike, dat Sherwood op een avond van Noord naar West was gereden. Eerst naar Blackie en toen naar Jim. Wat daar verhandeld was bleef Mike onbekend. Het interesseerde hem niet. En Mike was de hele zaak al vergeten, toen Sherwood hem in de middagpauze opzocht. Het was toen half December en Sherwood had de sneeuwvlokken op zijn jas zitten, want hij was van buiten gekomen.

„Mike,” had hij gezegd, „hoe zit het met die lui van de expeditie?”

„Welke lui, Sherwood?” had Mike gevraagd, want hij wist op dat moment waarlijk niet wat de ingenieur bedoelde.

klein KERSTVERHAAL

*Een sneeuw van lichte eng'len
daalde uit de Hemel neer.
Een wonde wereld brachten zij
de vrede van hun Heer.*

*

*Hun witte stoeten schikten zich
wiek-ruisend tot een koor.
Alleen een groepje herders in
het veld was hun gehoor.*

*

*Toen 't lied van 't Licht verstomd
was, blonk
een gouden sterrestip:
een stille gids, die Wijzen wees
het Kindje-in-de-krib.*

*

*En zij, die 't Licht beschermen
mocht,
bewaarde ieder woord
in 't hart, dat ze in die ure van
de herders had gehoord.*

P. DE VRIES

„Wel, die twee chauffeurs, die in vijftien jaar geen woord met elkaar hebben gewisseld.”

„Wil je ze aan het praten krijgen?”

„Och,” Sherwood haalde de schouders op en vervolgde: „Ik snap niet dat mensen vijftien jaar Kerstfeest kunnen vieren, zonder ook maar een poging te doen alle ergernissen tussen elkaar op te ruimen.

Mike noemde de namen. Sherwood moest maar zien of hij ze op kon duiken.

En Sherwood ging. Hij gaf een klap op de schouder van Mike en trok glimlachend de deur achter zich dicht. Mike keek hem na, maar in de sneeuwbuï was de figuur van de ingenieur snel vervaagd.

Echter, op de dag voor Kerst, toen alle arbeiders en employé's in de grote zaal van de ontruimde opslagplaats bijeengeroepen waren om de gebruikelijke Kersttractatie in ontvangst te nemen en te luisteren naar de toespraken van de directeuren, sloot Ir. Sherwood de rij van sprekers.

Dat was een merkwaardigheid, zo'n jong ingenieurtje naast de hoge heren van de directie. Hij mocht dan voor het bedrijf een belangrijke ontdekking hebben gedaan, maar dat was toch geen reden om de mensen ook nog wat te vertellen, als de directeuren het hunne hadden gezegd.

Zo iets was nog nimmer voorgekomen en er ging een gerucht van nieuwsgierige bewogenheid door de rijen.

Mike was niet zo erg verwonderd. Sherwood had in de kwestie tussen Blackie en Jim dingen gezegd, die geheel nieuw waren. Zij betroffen zaken, die nimmer in de grote gemeenschap van werkers aan de orde waren gesteld. Hij had er telkens aan moeten denken en diep in zijn hart Sherwood gelijk gegeven. Hij was nieuwsgierig hoe de ingenieur zijn mening zou uiteenzetten en hoe de mensen er op zouden reageren. Op het platform voor de microfoon in de grote ruimte van de hal, was Sherwood maar een smal kereltje.

Toch, zijn stem kwam met grote duidelijkheid door. „Mensen,” klonk het dwingend door de luidsprekers, „ik noem u bij uw koninklijke naam, want wij gedenken morgen het ogenblik waarop van de hemel een stem getuigde: in de mensen een welbehagen.”

„Ik ben nog maar kort onder u werkzaam. Velen uwer zullen mij nauwelijks kennen; anderen zullen mij nooit hebben opgemerkt. En ik zou er nimmer aan gedacht hebben toestemming te vragen tot u te spreken, als ik geen boodschap voor u had. Het merkwaardige van deze boodschap is, dat u die allen kent. Ik roep deze slechts in uw herinnering terug, want in de beslommingen van elke dag, zakken bekende zaken weg. Zij worden verdrongen door andere zorgen, de zorg om het bestaan, de zorg om vooruit te komen, de zorg voor dingen waarvoor wij de verantwoordelijkheid dragen. In de grote gemeenschap, waarin wij mensen met onze koninklijke naam leven, is er veel scheef getrokken, er is veel onrecht en strijd geweest, waaraan men thans een einde wil maken.

In ons bedrijf is het de bedoeling om met gezamenlijke krachten van hoofden en handen iets goeds te scheppen. Maar met al onze individuele ijver komen we er niet. Het eindresultaat van de cijfers onzer productie is niet de zaligmakende som van alles. U weet, dat de som van uw inkomen ook niet alles is. Er is meer. Er is dat waarop ik doelde, dat wat onze naam rechtvaardigt. Het is dat wat uw houding bepaalt jegens uw man of vrouw en kinderen in uw gezin; jegens uw partner in uw vereniging, jegens uw naaste in de grote mensengemeenschap. En nu weet ik zeer wel, dat we geen engelen zijn. Ik zou het verschrikkelijk vinden, in een gemeenschap te leven, waarin alles van suikergoed en fondant zou zijn. Er zijn sympathieën en antipathieën, die zich niet laten dwingen, maar er is ook een dom en fantasieloos zich laten gaan in zelfgenoegzaam egoïsme. Er is ook een kwaadaardig, een onmenselijk handhaven van ergernissen, dat de toestand in een

gezin rampzalig maakt, dat de actie in het leven lam legt, dat een bedrijf als het onze aanvreet en ongezond maakt.

Maar u weet, dat een gezond bedrijf ieder afzonderlijk en allen tezamen, ten goede komt. U weet ook hoe ontzettend veel er reeds verbeterd is sinds de doorbraak naar sociale rechtvaardigheid een aanvang nam. Wat doet gij nu van uw kant, gij mannen en vrouwen, gij mannen van deze uwe gemeenschap?

Ik vraag u dit, niet in de eerste plaats terwille van het eindcijfer der productie, maar terwille van uw persoonlijk welzijn, van uw geluk te leven. U wast uw handen, uw gezicht, uw lichaam, maar u blijft volharden in een tekort aan geestelijke hygiëne, terwijl deze reiniging zo onder uw bereik ligt. Gij draagt de koninklijke naam mens, niet terwille van een lichaam, dat bezit een beest ook, maar terwille van uw geest.

In de korte tijd van mijn verblijf onder u, heb ik toestanden ontdekt, die het oppervlakkig oog mogelijk zouden ontgaan. Mensen die jaren naast elkaar leven en werken en elkaar op een waarlijk onmenselijke wijze negeren. Zij zijn lucht voor elkaar. En waarom? Zijn zij elkaar onsympathiek? Heeft de een de ander iets onoverkomelijks aangedaan? Wel neen, indien dit het geval zou zijn, dan is de directie mans genoeg in te grijpen. Het zijn kleine misverstanden, microscopische ergernissen, een moment van wanbegrip. En daaruit groeien schier onoverkomelijke afgronden tussen mensen. Daaruit groeit de grootste zonde, die wij jegens elkander kunnen doen; het ontkennen van elkaars bestaan. Nu zult u zeggen: „ik doe toch mijn plicht tegenover het bedrijf, waar bemoeit u zich mee?”

Maar wij moeten ons met uw zaak bemoeien, niet in de eerste plaats om het bedrijf, maar om u, in onze gemeenschap, die dit bedrijf vormt. Hoe gelukkiger gij in deze gemeenschap zijt, hoe gelukkiger dit bedrijf werkt. Maak ruzie, heb meningsverschil, vecht een geschil uit, dat klaart de lucht op. We zijn geen engelen, zei ik reeds, maar ontken elkaar niet, dat is dedelijk.

De directie is niet in staat de vinger te leggen op deze onzichtbare sluipmoorden. Onze gemeenschap zal dat zelf moeten doen. U zult u zelf moeten overwinnen. U weet dat: ik heb het in uw herinnering mogen terugroepen. Dat was mijn boodschap. Want wij zijn mensen, wij dragen een koninklijke naam in welke de hemel een welbehagen heeft.”

*

Sherwood was uitgesproken. Hij stond klein en bleek in de ruimte op het podium. Het was doodstil. Een stilte waaraan geen einde scheen te komen, die zich tenslotte ontspande in een bevrijdend zuchten, dat als een lichte wind door de grote hal dreef.

* *
*

Blackie en Jim liepen met hun vrouwen samen huiswaarts toen Mike Burch zich bij hen voegde. Zij zwegen, want de wind en de natte sneeuw joegen hun tegemoet. Desondanks scheen het Mike toe, dat twee grote kerels met lichte stap en zachtjes grinnikend in zichzelf, de weg door de avond gingen.

Johannes Bosboom (1817-1891). — Kerkgangers in de sneeuw.

Schilderij in particuliere verzameling te 's Gravenhage.